

RAZVOJ PREVAJALNIKA ZA BITROUT, PROGRAMSKI JEZIK NA PRIMITIVNI ARHITEKTURI

(računalništvo in informatika)

Raziskovalna naloga

Avtor: Adrian Sebastian Šiška, G 4. B
Mentor: Aleš Volčini

Ljubljana, februar 2023

Kazalo

1	Zahvala	
2	Povzetek	
3	Summary	
4	Uvod	6
4.1	Hipoteze	6
5	Jezik	6
5.1	Podatkovni tipi	6
5.2	Procedure	7
5.2.1	Vgrajeni ukazi	7
5.3	Klicni argumenti	7
5.4	Spremenljivke	8
5.5	Konstante	8
5.5.1	Numerični literali	9
5.6	Intervali bitov	9
5.7	Vhod in izhod	9
5.8	Oznake in ukaz GOTO	10
5.9	Obravnavanje napak med izvajanjem programa	10
5.10	Primeri in razlage	11
5.11	Omejitve	12
6	Prevajalnik	13
6.1	Leksikalna analiza	13
6.1.1	Individualni znaki	13
6.1.2	Večsimbolni operatorji	13
6.1.3	Literali	14
6.1.4	Ključne besede	14
6.2	Sintaktična analiza	14
6.3	Razločevanje spremenljivk	15
6.4	Sistem namigov	15
6.4.1	LenHintExact	15
6.4.2	LenHintMin	15
6.4.3	LenHintDivisible	16
6.4.4	LenHintRelation	16
6.5	Emulacija	16
6.6	Dodeljevalnik spomina	17
7	Optimizacije	17
7.1	Bitna notacija	17
7.2	Redukcija vej	18
8	Zaključek	18
8.1	Hipoteze	18
9	Priloge	19

Slike

- 1 Pisna reprezentacija Abstraktnega sintaktičnega drevesa. 15
- 2 Visualni prikaz seznama odvsnosti 17

1 Zahvala

Zahvaljujem se vsem, ki so mi pomagali pri raziskovanju in pisanju. Še posebej se zahvaljujem mentorju Alešu Volčiniju za podporo in potrpežljivost. Zahvalil bi se tudi mojima prijateljema Oliverju Wagnerju (oliwerix.com) in Antonu L. Šijancu (šijanec.eu), ki sta s svojimi implementacijami emulatorja MUHI[4] popestrila moje delo.

2 Povzetek

V tej raziskovalni nalogi sem opisal programski jezik Bitrout in kako se ga prevede v strojno kodo MUHI[4] arhitekture. Za samo implementacijo prevajalnika sem uporablil programski jezik python3, brez kakršnihkoli zunanjih knjižnic ali sintaktičnih analizatorjev. Osredotočil sem se na opis jezika in omejevanje zmožnosti jezika v zameno za preprosto optimiziranje.

Ključne besede: programski jezik, optimizacije, minimalna arhitektura, semantična analiza, leksikalna analiza.

3 Summary

In this paper, I described the Bitrout programming language and how it is compiled into MUHI[4] machine code. For my implementation I used python3 without any external dependencies or parsers. I put a strong emphasis on describing the inner workings of Bitrout and limiting language features in order to achieve better optimizations.

Keywords: Programming language, optimization, minimal architecture, semantic analysis, lexical analysis

4 Uvod

Zaradi unikatnih limitacij moje arhitekture MUHI, ki sem jo popisal v prejšnji raziskovalni nalogi, so prevodi ostalih programskih jezikov (npr. C) netrivialni. Za potrebe arhitekture MUHI sem pripravil svoj programski jezik, ki sem ga poimenoval Bitrout.

4.1 Hipoteze

V tej nalogi bom osredotočil na sledeče hipoteze.

1. Bitrout je Turing-kompleten jezik.
2. Prevajalnik za Bitrout prevaja v strojno kodo MUHI.
3. Struktura jezika Bitrout omogoča popolne optimizacije.
4. Sistem podatkovnih tipov jezika Bitrout omogoča implicitno navajanje tipov.

5 Jezik

Bitrout preprost proceduralen jezik. Zamislil sem si ga, ker sem potreboval majhen in preprost, vendar zmogljiv, jezik za MUHI arhitekturo. Za shranjevanje Bitrout programov uporabljam datoteke s končnico `.brt`.

5.1 Podatkovni tipi

Cilj tega jezika je postati to, kar je C postal za *x86* in kupico drugih arhitektur. Menim, da je pomembno, da se že na nivoju sistema podatkovnih tipov prilagodimo prednostim slabostim arhitekture. V mojem primeru to pomeni tip na osnovi bita, kar seveda ne zadostuje za višje nivojski jezik. (Če bi vse spremenljivke bile enobitnega tipa, bi delo z njimi bilo še težje kot v zbirniku, ki sem ga izdal prejšnje leto.) Kot naslednji najboljši kompromis sem si zamislil seznam bitov. Vsi podatki, ne glede na tip in ahitekturo se prevedejo v bite¹. Zaradi potencialnih optimizacij, preprostosti jezika in preprostosti dodeljevalnika spomina sem se odločil, da bom izbral seznam bitov, kot moj edini tip. (`{1,0,1,1}`) Edina nejasnost je le še dolžina seznamov. Za to poskrbim, da je izpeljana iz načina uporabe² in zahtevam, da je znana v času prevajanja.

```
{
  var moj_float;
  int_to_float 42 moj_float;
}
```

V zgornjem primeru si lahko zamislimo, da imamo knjižnico za števila s plavajočo vejico. Smislen zapis funkcije `int_to_float` bi lahko bil `int_to_float (int: 32 | float: 32)`. Ker vemo, da so vse ostale dolžine razen 32 nesmiselne, lahko rečemo da `my_float` mora biti dolg 32.

¹Obstajajo redke izjeme.

²Le v času prevajanja.

5.2 Procedure

Bitrout se primarno ukvarja z procedurami in podajanjem podatkov med njimi. Na najvišjem nivoju programa lahko definiramo le proceduro ali dodamo še eno datoteko.

```
include "std.brt";  
fn moja_procedura () {  
    // vsebina  
}
```

5.2.1 Vgrajeni ukazi

```
{  
    a I J; // NAND ukaz med I in J  
    x K L; // XOR ukaz med K in L  
}
```

Ta ukaza sta izbrana zaradi možnosti dobesednega prevoda v strojni jezik. Enočrkovna sintaksa je ohranjena iz zbirnika.

Za oba ukaza velja, da sta oba argumenta vhodna, rezultat je pa shranjen³ na drugega. Podana seznama morata biti iste dolžine, ukaza pa bosta navidezno⁴ uporabila bitno verzijo operatorja.

5.3 Klicni argumenti

Ob vsakem klicu funkcije je potrebno podati vse zahtevane argumente. Argumenti imajo za : lahko specifikacijo dolžine. Te so lahko preproste numerične konstante, ali pa spremenijo funkcijo v „bitno“ operacijo. Bitne operacije so ekvivalentne „for each“ zanki. Omejitev je seveda, da že v času prevajanja mora biti znan tip, po katerem iteriramo.

V seznamu elementov lahko eno izmed vejic zamenjam z |, ki je meja med argumenti, ki so le vhodni in jih funkcija ne spreminja, ter argumenti, uporabljeni za vračanje podatkov iz funkcije. Slednji lahko služijo tudi kot vhodni argumenti.

```
fn funkcija(A, B:1, C:1b, D:1r | E:2) {  
    // A - argument brez zahteve glede dolžine  
    // B - argument dolžine 1  
    // C - bitni argument (najprej bit z najmanjšo težo)  
    // D - bitni argument (najprej bit z največjo težo)  
    // E - izhodni argument dolžine 2  
}
```

³Staro vrednost zamenja z novo.

⁴Arhitektura ne podpira tipov daljših od 1 bit, zato prevedemo v mnogo enobitnih ukazov

Spodaj vidimo primer bitne funkcije, ki sprejema 16-bitne vrednosti. Podamo ji lahko eno ali več 16-bitnih vrednosti, ki jih nato prevajalnik prevede kot ustrezno število klicev z eno 16-bitno vrednostjo.

```

fn natisni_črko(a:16b){
    ... }

// ...
{
    natisni_črko "abcd";
}
⇒
{
    natisni_črko "cd";
    natisni_črko "ab";
}

```

Namesto **b** lahko uporabimo tudi **r**, če želimo obdelavo argumentov v obratnem vrstem redu.

5.4 Spremenljivke

Kot v vsakem dobrem jeziku, lahko tudi v Bitrout-u ustvarimo spremenljivke. To dosežemo z rezervirano besedo **var**.

```

{
    var A;           // spremenljivka z arbitrarno dolžino in s privzeto
                    vrednostjo 0
    var B = 1;       // spremenljivka z vrednostjo 1 podana kot decimalno število5
    var C: 14;       // spremenljivka z določeno dolžino
    var D: 12 = 12; // spremenljivka z določeno dolžino in vrednostjo
}

```

Pred začetkom optimizacij moramo poznati dolžine vseh spremenljivk.

Iz tega razloga zgornji odlomek sam zase ni pravilen, saj dolžina **A** in **B** nista znana in ne moreta biti izpeljana. V tem primeru moramo spremenljivki **A** in **B** uporabiti še v neki funkciji, ki zahteva element določene dolžine. (npr. seštevanje z 14-bitno spremenljivko, v tem primeru dotedaj neznana dolžina spremenljivke postane znana in nespremenljiva.) Spodnja deklaracija prav tako sama zase ne zadostuje, saj dolžina **E** v času prevajanja ni znana.

```

{
    var E = 16;
    set E;
}

```

5.5 Konstante

Konstante so sestavljene iz spremenljivk, intervalov bitov (**B**[1..2]), numeričnih konstant, nizov ("abc..."), seznamov bitov ({1,0,1}) in stikov med njimi (**a** ++ {0,1}). Originalno so bile dodane v jezik za lažje nastavljanje spremenljivk na znano vrednost.

⁵Desetiški literali nimajo eksplicitne dolžine asociirane z njimi, zato smo v tem primeru, podobno kot v prejšnjem, prepuščeni prevajalcu, da določi dolžino. Ta gotovo ne sme biti manjša kot literal sam


```
{
  var i = "a-b-c";
  funkcija i;
}
```

Vendar se mi je zdela smiselna tudi deklaracija na mestu samem:

```
{
  funkcija "a-b-c";
}
```

5.5.1 Numerični literali

Veljavna števila so desetiška števila, ki nimajo predhodnih ničel, šestnajstiška števila ($0x10 \Rightarrow 16$) in binarna števila ($0b1010$).⁶ Šestnajstiška in binarna števila imajo s seboj močno asociirano dolžino. Če npr. spremenljivki priredimo vrednost $0b01100$ potem obenem z vrednosto določimo tudi, da je njena dolžina 5 bitov. Več o tem kasneje.

V vsa števila smemo vstaviti `_` na katerokoli mesto⁷ ($0b1001_1010_1100_1101$). Števila so v procesu prevajanja spremenjena v sezname bitov, kjer je prvi bit v seznamu bit z najmanjšo težo. ($(10) \rightarrow \{0, 1, 0, 1\}$)

5.6 Intervali bitov

Simboli lahko predstavljajo sezname bitov različnih dolžin. Za operiranje z subsetom seznama sem izbral sintakso intervalov bitov⁸. (`Simbol[1..10]`) Veljavne intervali so tudi tisti, ki imajo izpuščeno spodnjo oz. zgornjo mejo intervala⁹. To implicitno pomeni začetni oz. končni element seznama. (`Simbol[..10]` ali `Simbol[1..]`) Zgornja meja je tako kot pri `python`-u indeks elementa, ki bi sledil zadnjemu:

```
S[2:5]
// =>
S[2] ++ S[3] ++ S[4]
```

Sintaksa `Simbol[n]` je tudi podprta in se prevede v `Simbol[n..n+1]`.

5.7 Vhod in izhod

Za vhod in izhod sta rezervirana ukaza `get` (za pridobivanje podatkov) in `set` za pošiljanje podatkov. Problem na katerega hitro naletimo, je scenarij v katerem uporabnik ne poda nobenega vhoda.

V osnovni arhitekturi se zanašamo na `INPUT_AVAILABLE` in `OUTPUT_AVAILABLE` bite. Specifikacija arhitekture MUHI preprečuje branje iz vhoda in pisanje na izhod, še preden bi preverili, ali sta na voljo. To pomeni, da se lahko zgodi, da klic `get` ali `set` ukaza ne uspe.

⁶V moji implementaciji se zanašam na pitonski tolmač števil

⁷Razen pred `0x` ali `0b` prefiks.

⁸Ang. Slice

⁹Če izpustimo oba indeksa, je to ekvivalentno vačanju celotnega seznama, kar se mi zdi kot dober razlog za sintaktično napako.

Za preprostost najosnovnejših gradnikov jezika sem se odločil, da bo privzeto obnašanje, da čaka, dokler mu ne uspe¹⁰. Tako obnašanje zagotovi, da ne bo prihajalo do napak, povezanih z omenjeno omejitvijo arhitekture. To nam seveda omeji načine na katere lahko komuniciramo z zunanjim svetom.

```
{
  : loop
  var B: 8;
  get B; // ← Če na standardnem vhodu ni več podatkov, bo program tukaj večno
        stal.
  set B; // ← Če na drugi strani ni prejemnika, ki bi podatek pobral, bo program
        prav tako obtičal tukaj.
  goto loop;
}
```

Primer programa, ki tvori povratno zanko (ekvivalenten bash program `$ cat`).

5.8 Oznake in ukaz GOTO

V MUHI arhitekturi absolutni skoki trajajo razmeroma veliko časa (2 do 33 ciklov)¹¹. Zaradi tega moramo paziti kje in kdaj skačemo drugam v programu. Da preprečim programe, ki bodo sestavljeni le iz gradnikov naslova¹², sem poskrbel, da so sicer na voljo programerju, vendar jih mora eksplicitno vstaviti.

Vsak ukaz `goto` kaže na : oznako. Ta mora biti v istem ali višjem dosegu (ang. *scope*).

5.9 Obravnavanje napak med izvajanjem programa

Izjeme so danes eden izmed najpomembnejših delov jezika. Zaradi standardnega vhoda in izhoda sem si zamislil jezikovno konvencijo za opis napak. Žal so te napake manj podobne *Rust*-ovim `std::result[2]` in bolj *C*-jevemu `errno[1]`. Tako kot *C* tudi moj jezik nima nobenega mehanizma, ki bi prisilil uporabnika, da obvezno preveri uspešnost klika.

Za zapis funkcije ki lahko vrne napako predlagam dodatek `_eeee...` na koncu imena, kjer je število `e` enako številu različnih napak. (`set_e`) Za vsako napako mora funkcija sprejeti še enobitni izhodni argument. (npr. `fn set_e (A| E:1){...}`) Če vrednost spremenljivke podane v izhodni element ni 0, se je zgodila napaka. Vse funkcije, ki prejmejo argument za napako, ga smejo nastaviti na 1, ne pa na 0, da se lahko napake propagirajo čez več neuspešnih klicev.

```
{
  // :
  var E = 0;
  syscall arg E;
  set arg E;
  syscall arg E;
  // Katerkoli izmed vmesnih klicov je lahko nastavil E na 1
}
```

¹⁰To obnašanje se bo najverjetneje spremenilo v verziji 2.0.0.

¹¹Trajanje je odvisno od implementacije skoka, saj niso vgrajeni v arhitekturo.

¹²Ena izmed možnosti je, da v spominu zgradiš 16 bitni naslov in ga prekopiraš na PC.

```
}
```

Pričakovano je, vendar ne obvezno, da funkcija v primeru, da je prišlo do napake, naredi čim manj.

5.10 Primeri in razlage

Listing 1: example1.brt

```
include "std.brt";

// Vstopna točka v program
fn main() {
    // Definicija seznama, v katerega bomo shranjevali
    var S:8 = 0;
    // Začetek zanke
    :loop
    // Definicija prazne spremenljivke R
    var R;
    // Klic subrutine in stično mesto med R in S (iz sledeče vrstice lahko izpeljemo dolžino R).
    to_hex S R;
    // Izpis R
    set R;
    // S se poveča
    inc S;

    // Vzorec alokacije spremenljivke za pogoj je žal pogost.
    var C:1 = 0;
    // C = (S == 0);
    eq S 0 C;
    // Negiramo prejšni pogoj
    not C;
    // Če je C enak 1 (C mora biti enobiten)
    if C
        // ponovimo zanko
        goto loop;
}

// funkcija spejema skupke velike 4 bite in vrača skupke velike 8.
fn to_hex(I:4b| O:8b) {
    var C:1 = 0;
    // če I manjši od 9
    leeq I 9 C;
    // prepíšemo zadnje 4 bite O
    // To pomeni da so vsi razen zadnji štirje ne-inicializirani
    // Ne-inicializirane vrednosti so 0
    is I O[-4..];
    if C {
        // če je C j= 9 se v šestnajstiškem zapisu zapiše z cifro.
        add "0" O;
    }
    else {
        // sicer pa z črko
        add "A" O;
    }
}
}
```

Listing 2: exampleFib.brt

```
include "std.brt";

// funkcija, ki vrne i-to fibonaccijevo število
fn fib(i | o){
    var T; // ← izhod iz rekurzije
    eq i 0 T;
    if T {
        is 0 o;
        goto end;
    }
    eq i 1 T;
    if T {
        is 1 o;
        goto end;
    }
    var S = 1;
    var S2 = 2;
    sub i S;
    sub i S2;
    fib S S; fib S2 S2; // ← rekurziven klic z vrednostjo N-1 in N-2
    add S o; // seštejemo rezultata
    add S2 o; // in ju shranimo v izhodni argument
    :end
}

fn main(){
    var o:16; // ← določimo velikost izhoda
    fib 10 o; // ← dovoljeni so le klici z konstanto, saj v času izvajanja nimam sklada
    set o;
}
}
```

Listing 3: exampleGuess.brt

```
include "std.brt";

fn main(){
  // Pridobimo naključno število
  var S:8;
  get.rand S;

  // Pridobimo število od igralca
  : guess
  var G:8;
  get G;

  // Preverimo, če sta si S in G enaka
  var W:1;
  equal S G W;
  if W goto win;

  // Sicer preverimo če je ugibano število večje ali manjše
  var gn:1;
  greater G S gn;
  if gn {
    var str = "premalo";
    set str;
  } else {
    var str = "prevec";
    set str;
  }

  // Ponovimo zanko, dokler igralec ne ugame števila
  goto guess;
  : win
  var wstr = "Zmagal-si!";
  set wstr;
}
```

Listing 4: exampleRule110.brt

```
include "std.brt";
// funkcija, ki sprejme levo, desno, in trenutno celico, kot vhod
fn rule110(l:1b, r:1b | m:1b){
  var nl = l; var nm = m; var nr = r;
  not nl; not nm; not nr;
  a r nl;
  a m nr;
  a r nm;
  a nl nm;
  a nr nm;
  is nm m;
}

// funkcija, iz katere kličem rule110
// 123-4XX ← seznamom dodam enice spredaj in zadaj, da se navpični prerez vseh 3 zamakne
// X12-34X
// XX1-234
fn iter(|c){
  var o = {1}++c++{1};
  rule110 c++{1,1} {1,1}++c o;
  is o[1..-1] c;
}

// preprost način za izpis celotne vrstice
fn print(A:1b){
  if A {
    set "@";
  }
  else {
    set "-";
  }
}

fn main() {
  : loop
  // Seznam dolžine 16, za celice
  var C:16 = 0;
  // izpis vseh celic
  print C;
  set "\n";

  // pravilo 110 iteracija
  iter C;

  goto loop;
}
```

5.11 Omejitve

Največja omejitev jezika izhaja iz same arhitekture. Mnogo dejstev o programu (npr. globina rekurzije) moramo spoznati že v analizi programa. Ne le da to naredi vprašanje, ali je nek program prevedljiv, neizračunljivo, ampak za nameček še poskrbi, da mnogo

postopkov ne moremo na najbolj očiten način napisati, kajti obstaja razlika v obnašanju med konstantami in vrednostmi, znanimi v izvajalnem okolju.

6 Prevajalnik

Za implementacijo prevajalnika sem vzel jezik *python*, vendar v retrospektivi to morda ni bila najboljša ideja. Prejšnje leto sem se v veliki meri zanašal na *python*-ov `eval()` za interpretacijo konstant. Implementiral sem celo pitonski blok, kar pomeni, da je interpretacija nezane zbirne kode lahko nevarna. To leto se nisem zanašal na *python*-ovo dinamično evaluacijo, sem imel obilo problemov z vnaprej nepoznanimi tipi podatkov (ang. *duck typing*).

6.1 Leksikalna analiza

Za interpretacijo jezika je standardna praksa, da najprej zlepimo posamezne znake v smiselne elemente v jeziku ('i', 'f' ⇒ "if"). Ta proces se imenuje leksikalna analiza. Navdih za zgradbo lekserja sem vzel iz knjige *Crafting interpreters*[3].

6.1.1 Individualni znaki

Jezik uporablja naslednje individualne znake:

- () zapis argumentov pri definiciji funkcije,
- { } zapis literala seznama in dosega,
- [] zapis rezine simbola,
- : navajanje dolžine,
- ; zaključek stavka,
- = nastavljanje spremenljivk na privzeto vrednost,
- | meja med vhodnimi in vhodno-izhodnimi argumenti,
- , meja med argumeni v definiciji funkcije,
- negiranje števil v rezinah.¹³

6.1.2 Večsimbolni operatorji

Jezik uporablja dva večsimbolna operatorja:

- .. zapis območja v rezinah,
- ++ spajanje vrednosti.

¹³Ne dovolim rabe tega znaka pred konstantami v programu, ker nočem zahtevati določenega zapisa negativnih števil.

6.1.3 Literali

Identifikator	spremenljivke in funkcije; Sestavljen mora biti iz katerega koli veljavnega utf-8 niza, ki ne vsebuje sledečih znakov () "'{}[]:;, . = + - / * ter ascii znakov LF in CR.
Niz	zapis literalov v obliki zaporedja znakov (ang. string); Ti se začnejo in končajo z ".
Celo_število	zapis števil v različnih bazah; števila se morajo začeti s števkjo, lahko vsebujejo prefix, ki določi številski sistem (0 in ('x' ali 'b')) in lahko na kateremkoli mestu (razen prvem ali zadnjem) vsebujejo _ za lažje branje števila.

6.1.4 Ključne besede

Vnaprej rezervirane ključne besed v jeziku so:

fn	začetek definicije funkcije,
if	začetek if stavka,
var	definicijo nove spremenljivke,
else	element if stavka,
goto	ukaz goto,
include	vključevanje druge datoteke.

6.2 Sintaktična analiza

Za sintaktično analizo ne izvajam ničesar posebnega. Pohlepno požiram simbole glede na različne kontekste, razen na določenih mestih, kjer imam do 1 znak vnaprejšnjega vpogleda. Na koncu dobim abstraktno sintaktično drevo.

Ker vse `include` stavke takoj dodam na seznam datotek potrebnih analize, je „celoten“ program le seznam definicij funkcij. Problem s takim pristopom je, da bi lahko izpustil sintaktično in semantično analizo za funkcije, ki jih nikoli ne pokličem.

```

——exampleRule110.brt——
(fn print (A:1B)
  if A set "@" else set " "
)

(fn iter (*c)
  var o = {1} ++ c ++ {1}
  rule110 c ++ {1, 1} {1, 1} ++ c o
  is o[1..-1] c
)

(fn main ()
  : loop
  var C: 16 = 0(_)
  print C
  set "\n"
  iter C
  goto loop
)

```

Slika 1: Pisna reprezentacija Abstraktnega sintaktičnega drevesa.

6.3 Razločevanje spremenljivk

Razločevanje spremenljivk se zgodi v dveh korakih.

V prvem se se sprehodimo¹⁴ čez vse omenjene dosege iz katerih zberem čim več namigov o dolžini.

V drugem program poženemo v „emulatorju“, v procesu zapišemo kaj se zgodi vsaki spremenljivki. Spremenljivke, ki so kadarkoli natisnjene, tvorijo „veje“.

6.4 Sistem namigov

Vsaka vrstica, ki uporabi spremenljivko, nam lahko namigne kaj o njeni dolžini. Iz tega sem sestavil hierarhijo namigov. Vsak naslednji doda neko informacijo prejšnjemu.

6.4.1 LenHintExact

LenHintExact je najpreprostejši „namig“, saj nam navede gotovo dolžino

```

fn primer (A:42) {...}
fn main () {
  var B;
  primer B; // ← B je gotovo dolžine 42, saj so vse ostale dolžine nesmiselne
}

```

6.4.2 LenHintMin

LenHintMin(0) je privzeta vrednost vseh spremenljivk, ko nastanejo, saj vemo da gotovo ne zavzamejo negativnega prostora. Namig tega tipa nastane tudi ob navajanju

¹⁴Ta sprehod se lahko zgodi večkrat in upošteva tudi podatke v nedosegljivih vejah.

desetiškega literala, saj je znano koliko prostora najmanj zavzame.

```
fn main() {  
    var B = 65; // ← B je gotovo dolg vsaj 7 bitov, vendar je lahko več.  
}
```

6.4.3 LenHintDivisible

`LenHintDivisible` nastane, ko izvemo da je neka dolžina deljiva s številom. najpreprostejši primer tega je bitna operacija ki upošteva večje sklope. ker je `LenHintDivisible` nižje na hierarhiji kot `LenHintMin`, mora vsebovati vse prej podane informacije. v tem primeru to pomeni, da tudi omeji število z nižjo mejo.

```
fn primer(a:4b){...}  
fn main() {  
    var b;  
    primer b; // ← dolžina b je gotovo večkratnik 4.  
}
```

6.4.4 LenHintRelation

`LenHintRelation` je najzapletenejši namig, ker se edini ukvarja s spremenljivkami samimi. Opisuje razmerje med dolžinami (`(a:4b, b:8b) ⇒ a : b = 4 : 8`). Nastane ob bitni funkciji, ki sprejme več bitnih argumentov.

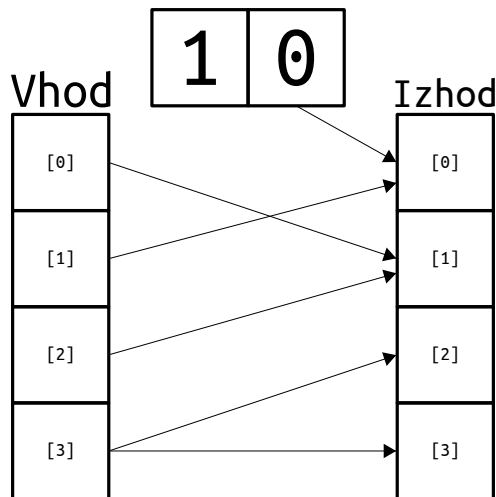
```
fn primer(a:4b, b:2b){...}  
fn main() {  
    var b; // ← Dolžina b je gotovo večkratnik 4.  
    var c; // ← Dolžina b je gotovo večkratnik 2.  
    primer b c; // ← Nastane relacija, ki obljublja, da bo za vsaka 2 bita c-ja b  
        imel 4 bite in obratno.  
}
```

Najpreprostejša metoda za razrešitev sistemov relacij je, da izvemo natančno dolžino ene izmed spremenljivk. Nato zračunamo število ponovitev in iz tega izpeljemo natančne dolžine vseh ostalih.

6.5 Emulacija

Cilj tega koraka je, da za vsak `set` ukaz zgradimo seznam odvisnosti. To dosežem s tem, da pri emulaciji beležim vire posameznih podatkov. Edini viri podatkov v jeziku so standardni vhod, konstante in začetno stanje pomnilnika¹⁵. Konstante so v tem koraku že znane, zato ne predstavljajo problemov. Če predvidevamo, da je začetno stanje vedno nič, potem z njim obravnavamo kot s konstanto, sicer pa vedno nastavimo spomin na nič pred uporabo. Standardni vhod mi povzroča največ problemov, saj se s vsakim bitom število začetnih mest podvoji. Problem eksponentne rasti rahlo oblažim, s pomočjo bitne notacije binarnih funkcij. Več o tem kasneje. Na koncu dobim seznam vseh `set` ukazov in vrednosti, ki jih potrebujejo.

¹⁵Zaenkrat se zanašam, da so vsa mesta v pomnilniku 0. Palnirano je, da bo verzija 2.0.0 dodala varen način, ki ne bo delal te predpostavke.

Slika 2: Visualni prikaz seznama odvsnosti

6.6 Dodeljevalnik spomina

Za dodelitev spomina se sprehodimo po seznamu `set` ukazov in vsakemu bitu izpeljanemu iz `get` ukaza določimo življensko dobo. Ta pristop najboljše deluje za programe, ki se obnašajo kot filtri. Pomembno je, da preverimo, da je vedno količina rezerviranega spomina vedno manjša od tega, ki ga imamo na voljo.

Zanimiva posledica arhitekture je, rešitev problema razdrobljenosti. Ker so vsi tipi poravnani na dolžino bita in ker se nikoli ne zanašam na lokacije bitov v spominu, jih lahko postavim kamorkoli.

7 Optimizacije

7.1 Bitna notacija

Že lansko leto sem opazil, da lahko seznam logičnih operacij opišem z celim številom. Tak zapis sem imenoval bitni zapis. Uporaben, kot način poenostavljanja binarnih funkcij.

Za prvi primer vzamimo enobitno spremenljivko A . Njena identiteta v tem sistemu je 10_2 . Kasneje več o načinih generiranja identitet, saj je za ta primer pomembno le, da opazimo, da že iz zapisa vidimo vse možnosti A spremenljivke. Če vzamemo eniški komplement A dobimo vrednost 01_2 . Intuitivno opazimo, da tam kjer je bila začetna vrednost 1 je sedaj 0 in obratno. Če še enkrat negiramo vrednost, kot pričakovano, dobimo originalno število, saj vemo, da $\neg\neg A = A$ drži.

Ugotovil sem, da se v tem sistemu ne da predstaviti iste funkcije na dva različna načina. Za identifikacijo podvojenih funkcij je dovolj le prevod v ta sistem.

Bitna notacija svoje lastnosti obdrži tudi, če uporabimo več simbolov in izvajamo operacije med njimi. Pri rabi večih simbolih pa naletimo na največji problem take notacije. Za vsak nov simbol se podvojijo dolžine identitet.

Za drugi primer vzamimo dve enobitni spremenljivki: A z identiteto 1010_2 in B z identiteto 1100_2 . Če predpostavimo, da so lastnosti sistema, ki sem jih dosedaj opisal resnične, lahko z bitnimi operacijami dokažemo De Morganova pravila.

$\neg(A \wedge B) = (\neg A \vee \neg B)$ / Spremenljivke menjamo z njihovimi identitetami.

$\neg(1010 \wedge 1100) = (\neg 1010 \vee \neg 1100) \Rightarrow$

$\neg(1000) = (0101 \vee 0011) \Rightarrow$

$0111 = 0111$

Vzorec, ki ga jaz uporabljam za generacijo je da za vsak n -ti simbol uporabim 2^n zaporednih enk in ničel v njegovem zapisu. Opazil sem, da bi tudi gray kode delovale za ta namen, vendar nisem še opazil nobenega praktičnega razloga za njihovo uporabo.

7.2 Redukcija vej

Za to optimizacijo se zanašam na vpogledno tabelo. To tabelo naredi program, ki sem ga izdal že lansko leto. Za rabo vpogledne tabele je potrebno le pretvoriti funkcijo v bitno notacijo.

Omejitev tega pristopa je možna podvojitev dela in podatkov med vegami. Tega problema lansko leto nisem imel, ker sem tako analizo izvajal za več registrov hkrati. Ta pristop je hitro nehal delovati, saj sem izračunal, da za shrambo vseh programov, ki vzamejo 4 bite in vrnejo 4 bite, potrebujem 2 eksabajta rama.

8 Zaključek

Naslednjič bi raje uporabil jezik z statičnimi tipi. Namesto *python*-a bi raje izbral kakšen moderen tipiziran jezik npr. Rust. Sicer pa sem mnenja, da je ta projekt velik korak v razvoju MUHI ekosistema.

8.1 Hipoteze

1. Bitrout je Turing-kompleten jezik.
2. Prevajalnik za Bitrout prevaja v strojno kodo MUHI.
3. Struktura jezika Bitrout omogoča popolne optimizacije.
4. Sistem podatkovnih tipov jezika Bitrout omogoča implicitno navajanje tipov.

Lahko potrdim 1. hipotezo, saj je v datoteki `exampleRule110.brt` napisan program, ki izrisuje celični avtomat s pravilom 110. Lahko potrdim tudi 2. hipotezo, saj 2 ločena MUHI emulatorja uspešno izvajata prevedene programe. 3. hipoteza je uvržena, ker imajo za moj pristop računalniki še zmeraj premalo rama. 4. Hipoteza je potrjena, saj s pomočjo sistema namigov dolžine lahko v vseh definiranih primerih izpeljem dolžino tipa.

9 Priloge

Vse priloge in izvorna koda so dosegljive na <https://ass.si/git/adrian/raziskovalna2> in so licencirane z odprtokodno licenco. Program za generiranje vpoglednih tabel je dostopen na <https://github.com/adimineman/gate-bf>

Listing 5: std.brt

```
0  fn not(|A){
    a A A;
  }

  // store a to b of same length
5  fn is(A |B){
    x B B;
    x A B;
  }

10 // fake a random runtime number
    fn get_rand(|B:1b){
        get B;
    }

15 // R is 1 if A == B else 0
    fn equal(A, B | R:1) {
        var ANDER:1 = 0;
        eq A B ANDER;
        is ANDER R;
        not R;
20 }

  // private
    fn eq(A:1b, B:1b | C:1){
25     if C goto end;
        var L:1 = 0;
        x A L;
        x B L;
        if L { is 1 C ;}
30     :end
    }

  // r is 1 if A > B else 0
35  fn greater(A, B | R:1){
        var AND:1 = 0;
        gr A B AND;
        is AND R;
        not R;
40 }

  //private
    fn gr(A:1r, B:1r | C:1){
45     if C {goto end;}
        a A A;
        a A B;
        a B B;
        is B C;
    }

50 // increment A (unsigned)
    fn inc(|A){
        add 1 A;
    }

55 // add 2 numbers
    fn add(A|B){
        var C = 0;
        adder A B C;
    }

60 // private
    fn adder (A:1b| B:1b, C:1b){
        not A;
        not B;
        not C;
65     var T1 = A;
        a C T1;
        var T2 = B;
        a A T2;
        var T3 = C;
        a B T3;
        a T2 T3;
        not T3;
        a T1 T3;
        not T3;
        not C;
        not A;
        not B;
        x A C;
        x B C;
80 }

  // odštej B od A in rezultat shrani v B
85  fn sub(A|B){
        neg2 B;
    }
```

```
    add A B;
  }
90  fn neg2(!A){
    not A;
    add 1 A;
  }
95  fn leeq(A, B | C){
    greater A B C;
    not C;
  }
```

Literatura

- [1] Andries Brouwer. `errno(3)` - linux manual page.
Dostopno na: <https://www.man7.org/linux/man-pages/man3/errno.3.html>, 1996.
(preneseno: 28. 02. 2023).
- [2] Steve Klabnik in Carol Nichols. The rust programming language.
Poglavje: 9.2 Recoverable Errors with Result.
Dostopno na: <https://doc.rust-lang.org/stable/book/>.
(preneseno: 28.02.2023).
- [3] Robert Nystrom. Crafting interpreters.
Dostopno na: <https://craftinginterpreters.com>, 2015.
(preneseno: 28. 02. 2023).
- [4] Adrian Sebastian Šiška. Raziskovanje mej RISC-a, marec 2022.